

Jak to třeba také mohlo být

Každou novinku Aleny Mornštajnové, pokládanou za **jednu z nejlepších současných českých spisovatelek**, netrpělivě vyhlížejí houfy čtenářů. Ti jen málokdy bývají zklamaní – a který spisovatel to o sobě může říct? Stejně tomu bylo i v letošním roce. Román *Listopád* ovšem postrádá to, co opravdu velké romány nutně potřebují: prvek překvapení.

MIRKA KUNDRATOVÁ
spolupracovnice LN

Mladší generaci už tahle otázka asi nenapadne, ale ty starší, kteří na náměstích v listopadu 1989 klíči zvonili, minimálně jednou za život ano: jak by se asi vyvíjel jejich život, kdyby sametová revoluce nedopadla? Kdyby nejvyšší státní představitelé poslali na demonstrující armádu s tanky, kdyby se režim nehroutil i v okolních státech a kdyby Sověti zareagoval stejně tvrdě jako v roce 1968? Co by bylo dál, kdyby komunistický režim s železnou oponou, StB, Lidovými milicemi a nedostatkem všeho, počínaje základním zbožím až po to nejdůležitější, tedy nesvobodou, pokračoval?

Alena Mornštajnová (1963) se takhle zeptala. Jen těžko by mohla být spisovatelkou – ale naštěstí spisovatelkou je, a tak mohla tuto otázku přetavit do svého dalšího románu. Nabízí v něm příběh jedné rodiny, kterou osudná noc v listopadu 1989 krutě zasáhne. V tomto fikčním světě totiž demonstranti v čele s Václavem Havlem neuspěli, což odnesou všichni, kteří se pokusili o převrat na náměstích účastníci. Třeba Marie Hajná, úplně obyčejná žena a matka. Za to, že se zúčastnila demonstrací, je zatčena a odsouzena ke dvaceti letům v kriminále. Ocitne se v beznadějně situaci s vědomím, že se se svými dětmi hodně dlouho neuvidí, pokud vůbec někdy, nebude je moci vychovávat a neuvidí je vyrůstat. A co potřebuje člověk víc než naději?

Je tu i druhá dějová linie románu, která se s Mariiným příběhem samozřejmě protne. V něm společně s autorkou čtenář sleduje osud Magdaleny, dívky, kterou úřady odebraly jejím rodičům, a ona teď vyrůstá ve speciální ozdravovně. Ozdravovně, jež je ale určena k politické výchově nových komunistických kádrů...

Ishiguro v sukních

Největší potíž *Listopádu* je, že se zběhlý čtenář nemůže v průběhu knihy zbavit dojmu, že tohle všechno už někde četl. A nemusí ani chodit moc daleko: anglický spisovatel japonského původu Kazuo Ishiguro je od zisku Nobelovy ceny za literaturu v roce 2017 velmi populární i u nás a jeho knihy chrlí jedno za druhým nakladatelství Argo v rámci své edice AAA. Jedním z těchto románů je i *Neopouštěj mě*. A co v něm najdeme? Tak třeba Kathy a Ruth, dvě kamarádky z velmi podivné ozdravovny jakéhosi zvráceného dystopického režimu, které rovněž jako Magdalena (a její kamarádka) nemají zprvu ani tušení, v jaké že to léčebně se ocitly a proč na sebe mají tolik dávat pozor...

KNIHA

Listopád

Alena Mornštajnová
Vydalo nakladatelství Host, Brno 2021.
303 stran.

Vůbec tu ale nechceme srovnávat nobelistu Ishigura s Alenou Mornštajnovou, a už vůbec nikdo netvrdí, že česká spisovatelka od něj téma obšlehla. Ostatně, ani Ishigurov román není tak docela originální, podobné příběhy se především dystopickou literaturou táhnou už pěknou řádku let. Jen má tato maličkost ilustrovat, nakolik je toto téma ve světové literatuře vyčleněné a jen těžko může něčím překvapit. Kromě pokusu využít tuto alternativní realitu v typicky českém prostředí už jenom těžko.

Alternativa dějin

Něco v zásadě podobného se dá směle říct i o samotném žánru alternativní historie, do kterého se Alena Mornštajnová celkem odvážně pustila. Je to žánr stále populárnější, což je vidět i na tom, že se v literatuře a třeba i filmu objevuje čím dál častěji ve spojení s tzv. seriózní tvorbou: dřív totiž platilo, že alternativní historie patří do sci-fi a tečka

Alternativní historie se v literatuře i filmu objevuje čím dál častěji ve spojení s tzv. seriózní tvorbou: dřív platilo, že alternativní historie patří do sci-fi a tečka

”

román *Peklo Beneš* pracuje s lákavou představou „co by bylo, kdyby“ během mnichovské dohody 1938 (tedy období budící stejné vášně jako rok 1989), ale... pořád je to jen sci-fi (a k tomu nepříliš dobré).

Ale v současnosti? Už zmíněný Kazuo Ishiguro je dokladem, že tzv. velká literatura se už nemusí bát dystopie ani alternativní historie, ve filmu to dlouhodobě ilustruje třeba natolik uznávaný tvůrce, jakým je Quentin Tarantino, který se nebojí ukončit druhou světovou válku o rok

dřív a se sadistickou rozkoší postřílet Hitlera a ostatní nacistické potentáty – a sbírá oscarové nominace. Alena Mornštajnová je proto dalším dokladem tohoto trendu: trendu sice ne originálního, ale trendu skvěle zpracovaného. O samotném talentu autorky z Valašského Meziříčí nemůže být pochyb.

Těživé dusno režimu

Listopád je totiž v první řadě výborně napsaná kniha s hutnou, dusnou a nepříjemnou atmosférou tíživého vězeňského režimu. Mornštajnová mistrovsky vystihla všudypřítomný plíživý strach či obavy z udavačství. Deprese je cítit z každé stránky a – pozor, mírný spoiler – o moc víc se to až do konce nezlepší. Světélko na konci tunelu je spíš jen takovou opatrně rozfoukanou jiskřičkou.

Tohle všechno Alena Mornštajnová umí více než dobře. Dokázala to už v *Haně* (2017), svém třetím románu, který ji katapultoval do první spisovatelké ligy. I v něm se vrací do nedávné minulosti komunistického režimu, podobně jako rovněž oceňovaná *Slepá mapa* (2018). Nepříjemnou režimní tíseň, která sice obvykle stojí v pozadí, ale pořád je

cítit a nejde se jí zbavit. Zvlášť když se události dotýkají skutečných dějin, jako je epidemie tyfu na Valašsku v roce 1954.

Můžeme se samozřejmě jen dohadovat, zda by komunistický aparát postupoval v případě potlačení revoluce tak, jak to autorka vylíčila; osmdesátá léta byla přece jen jiná než padesátá. Stejně tak není jisto, zda by děti „antisociálních živelů“ čekal podobný dlouhodobý pobyt v převýchovných zařízeních. Naštěstí to nemusíme řešit, protože *Listopád* je fikcí. Zdařile napsanou, dotýkající se důležitých témat, ale ničím víc, a to v dobrém i špatném slova smyslu. Určitě nejde o knihu stejně prorockou a varovnou jako jiné slavné totalitní dystopie, proslavené nejvíc asi Georgem Orwellem, jak svým čtenářům podsouvali někteří recenzenti v médiích. Ani to není ambicí *Listopádu*. Nepochybně napřesrok získá nějaké literární ceny právě od těch, kteří v něm dystopické varování vidí, načež bude zařazen do knihovny, a tím jeho příběh v literárních dějinách skončí.

Autorka je historička a bibliofilka

inzerce

Carmen Kornová
ZAČÁTEK NOVÉ ÉRY

Závěrečným dílem, navazujícím na předchozí *Dcery nové doby* a *Konec starých časů*, vrcholí trilogie *Sága jednoho století*. S hlavními hrdinkami se setkáváme v poslední třetině 20. století, kdy do jejich životů vstupují teroristické útoky Frakce Rudé armády, sjednocení Německa, díky němuž se opět shledávají rozdělené rodiny, i další politické události končícího století. Carmen Kornová se ve třetí části trilogie věnuje mladé generaci potomků hrdinek a románovou ságu o čtyřech rodinách z hamburského Uhlenhorstu, které sleduje po celé jedno století pohnutých německých dějin, jejich příběhem uzavírá. Opět využívá své žurnalistické průpravy a působivě a autenticky servíruje publiku dobové detaily z oblasti hudby, literatury, módy či gastronomie, ale i společenských konvencí.

PROSTOR
PROSTOR

NAKLADATELSTVÍ ZALOŽENÉ V PROSINCI 1989

DÁVAME KVALITNÍM KNIHAM PROSTOR

Mariana Leky
CO JE ODTUD VIDĚT

Magický román o lásce a lidech, kteří mají odvahu o ni usilovat a překonávat překážky v podobě vnitřních bariér, předsudků i tisíců kilometrů. Autorka dovedně žongluje s metaforami a prokládá je jemným, laskavým humorem, čerpajícím z dobře odpozorovaných všedních situací. Hlavní hrdiny sledujeme ve třech částech odehrávajících se v osmdesátých a devadesátých letech minulého století a následně na začátku nového tisíciletí.

Dojemný příběh je promyšlenou meditací o tom, jak ztráta a láska utvářejí člověka i komunitu. O hledání našeho místa ve světě, i když to místo je právě tam, kde se nalzáme. Román získal výrazný mezinárodní ohlas a dosud byl přeložen do 20 jazyků.

